

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 151 / Olot, maig 2023

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Educació i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / EN ELS 90 ANYS DEL PEHOC

90 no són 100, però en llenguatge nupcial, són les “noces de granit”. Potser els experts en casaments van triar aquesta roca de fama fèrria per parlar de la fermesa i la resistència, possible malgrat que la pedra estigui formada per diversos minerals, perfectament cristal·litzats i acoblats. Molt probablement el consistori olotí no pensava en el granit quan, entre el maig i el juny del 1933, va acordar i materialitzar la creació d'un Patronat d'Estudis Històrics Olotins, el PEHO.

Aquella decisió, en plena Segona República, fa que avui el PEHOC (amb la “C” de “i Comarca” afegida el 1976) sigui el centre d'estudis local degà de la província de Girona, i un dels més antics de Catalunya. El 2009 Josep Santemases ens recordava que, malgrat el que pugui semblar, va ser una invenció *avant la lettre* i una autèntica rara avis en el context de la República. Caldria esperar als anys de postguerra per veure sorgir nous centres semblants a les nostres comarques.

Cal enfocar correctament els motius d'existència d'una entitat com la nostra. Al principi, la justificació va ser organitzar uns premis de recerca humanística i publicar-ne els resultats. Els avatars del temps han fet que aquesta faceta s'hagi desvinculat del PEHOC en la forma que tenen actualment les Beques Ciutat d'Olot. Avui és una anomalia que la Garrotxa sigui l'única comarca on les beques municipals de recerca es donen sense la participació del centre d'estudis local, una situació que potser ja seria hora de corregir, si més

no, per una qüestió de realitat: ja fa dècades que les associacions i fundacions d'estudis locals i comarcals, agrupades en la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i en l'Institut Ramon Muntaner, som el pal de paller nacional de la recerca en humanitats, sobretot, en aquelles més properes a la ciutadania; i ja no se'ns pot acusar de ser els típics afeccionats a les lletres (i més modernament, a les ciències) que es reuneixen en la seva “capelleta” per tenir discussions bizantines. Ara mateix, la transfusió i l'osmosi de persones amb estudis universitaris i currículum acadèmic als centres locals és quasi total, especialment (i ho dic amb orgull) a les terres gironines. Comença a haver-hi poca diferència entre el que es publica en una revista oficial universitària i el que apareix a les miscel·lànies anuals dels centres d'estudis: fins i tot hem començat a tenir presència en les indexacions nacionals i internacionals.

I és que molts centres catalans s'assemblen poc al que eren en els seus moments fundacionals; només cal donar un cop d'ull al nostre cas. *In principium* es tractava de donar sortida a la inquietud investigadora d'alguns lletraferits, molts sense formació específica, però excel·lents *amateurs* i *connaisseurs* de la història i la cultura en general. De la publicació de monografies es passà a l'edició de revistes periòdiques, amb l'entremig d'algun concurs literari.

Permeteu-me una breu radiografia del PEHOC a maig del 2023:

Dels pocs socis inicials, avui ja en som més de 300, dels quals 40 institucions públiques i patrocinadors privats, a més dels socis numeraris. Som la més gran entitat purament cultural garrotxina. Els *Annals* ja són una publicació amb estàndards acadèmics, una exigència que hem volgut mantenir també en les edicions monogràfiques. Fa més de 20 anys que atorguem anualment premis de recerca per a estudiants de batxillerat i cicles, de lletres i ciències, en múltiples categories; hem ampliat els horitzons del nostre suport a la difusió i a la recerca cap a nous àmbits de les humanitats, la ciència i la tecnologia; organitzem i coorganitzem més de 30 conferències entre octubre i juny; presentem llibres, muntem visites guiades, produïm documentals... Estem consolidant el salt tecnològic, amb la professionalització de la comunicació en *media* i xarxes; hem baixat 25 anys la mitjana d'edat i hem descentralitzat les reunions de junta i les activitats arreu de la comarca; hem crescut tant que ha calgut organitzar-nos en seccions: Arqueologia, Història Contemporània, Patrimoni, Ciències...

I els reptes no s'aturen, i afrontem aquest aniversari amb la duresa del granit, amb il·lusió i forces renovades, i amb el cap ple de noves iniciatives. I mentre estarem fent tot això no ens n'haurem adonat, i ja haurem complert un segle... I és que diuen que és natural, quan en fas 90, pensar en els 100. ;-)

MIQUEL ÀNGEL FUMANAL I PAGÈS
President del PEHOC

ANIVERSARI / 250è ANIVERSARI DE FRANCESC XAVIER DE BOLÒS

El 26 de maig de 1773 va néixer a Olot Francesc Xavier Bolòs Germà. Procedent d'una nissaga d'apotecaris de la ciutat iniciada en el segle XVI, va estudiar farmàcia a Barcelona fins a assolir el grau de doctor el 1805. Retornat a Olot, es va fer càrrec de l'apotecaria familiar i es va dedicar a l'estudi de la botànica, la mineralogia i la meteorologia de la comarca. Entre d'altres obres, és autor d'un recull de dades per

elaborar una topografia mèdica local (c.1798-1799, editat el 1936) i de la famosa *Noticia de los extinguidos volcanes de la villa de Olot* (1820 i 1841).

Mort el 1844, l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona va incloure el seu retrat a la galeria de científics il·lustres de l'entitat (1846). A la ciutat natal, va ser nomenat Fill Il·lustre i inclòs a la Galeria d'Olotins Il·lustres (1962).

GALERIA D'OTOLINS IL·LUSTRES

COL·LECCIÓ LOCAL

MONOGRAFIES

Anuari CST 2022. *Anuari per a la Nova Cultura del Territori*, Olot: Centre per a la Sostenibilitat Territorial, 2023, 147 p.

ASIN, Neus,
Apreciada Marleene, Olot: El Bassegoda, 2023, 107 p.

BACH, Joan i BASSOLS, Emili,
Surgències de l'aqüífer fluviovolcànic del pla d'Olot. Guia de l'excursió, Olot: Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, 2023, 11 p.

BARTOLOMÉ, José Luis (ed.),
Àngel Roig i Turró. Un tresor d'imatges de Palau-saverdera, [Palau-saverdera]: s.n., 2023, 157 p.

BULBENA, Xavier i PUJOL, Anna M.,
Contes del Pagès, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 60 p.

BUSQUETS, Lluís,
Crim inconclús, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 209 p.

CASANOVAS-PERMANYER, Ignasi,
La noblesa gironina de privilegi de generositat. Setge de la Força de Girona 1462. Volum I. Llinatges de la A-C, Girona: Difusió Publicacions i Vídeos, 2023, 564 p.
Inclou la família Calm de Vilamala i de Conangles, de Sant Esteve d'en Bas (la Vall d'en Bas).

CATÀ, Josep,
Anys d'il·lusions, avenços i frustracions (1971-1992). Records d'un noi del Raval de Barcelona, Barcelona: Rafael Dalmau, 2023, 253 p. (Al Guió del Temps)

CODES, Miquel-Àngel,
Josep Masriera, pintura i poder, Manresa: Parcir, 2022, 179 p.

XLVIII *Concurs Literari Infantil i Juvenil de la Garrotxa 2023*, Olot: Òmnium Cultural de la Garrotxa, 2023, 97 p.

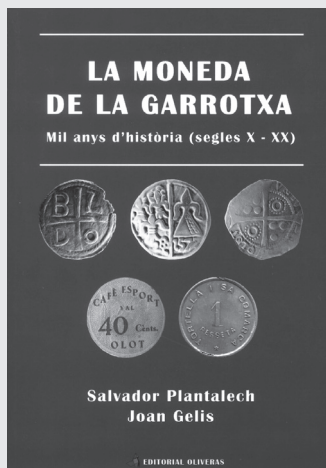
GUSSINYER, Òscar i ZÁRATE, Érika,
Els patrons internacionals de la resiliència territorial. Una aproximació a la província de Barcelona, Barcelona: Diputació de Barcelona, 2023, 115 p. (Administració Local. Eines; 12)

LABIÁN, Eduard,
Història del Club Escacs Olot. Primera part, 1948-1981, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 351 p.

MERCADER, Joan,
Amb altres ulls, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 122 p.

La mirada de l'ètica aplicada a la intervenció social i el respecte a les persones, Olot: Consorci d'Acció Social de la Garrotxa, 2022, 91 p.

PLANTALECH, Salvador i GELIS, Joan,
La moneda de la Garrotxa. Mil anys d'història (segles X-XX), Olot: Oliveras, 2023, 234 p.

RIERA, Pilar,
Diari d'un soldat de la Guerra Civil. Primera part, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 123 p.

SOLER, Manel,
Caminant per Sant Joan les Fonts (Begudà, la Canya i Sant Joan), Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 146 p.

TORRENT, Rosa,
Tres desitjos, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 146 p.

Vall de Llèmena. Serra de Finestres. Muntanya de Rocacorba. 1:25.000-1:15.000, Granollers: Alpina, 2023, 2 mapes.

VILACOBA, Sílvia,
Lady Paula, Olot: l'autora, 2023, 297 p.

VILAR, Jordi i EL GAMOUCHI, Laila,
La melodia dels records, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 58 p.

CONTES IL·LUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

CAÑADA, Pilar i BACH, Nina,
Al cor de les emocions, Olot: El Bassegoda, 2023, [24] p.

REIXACH, Xarli i ALGUERÓ, Tavi,
El vestit de la Simforosa, Olot: Ajuntament d'Olot. Àrea de Cultura i Educació-Associació Veïns Sant Roc, 2023, [16] p.

ARTICLES

AULINES, Albert i ABAD, Joan,
"Les intervencions arqueològiques dels anys 2011 i 2012 a Domeny (Girona i Sant Gregori) en el context de la recerca sobre la prehistòria antiga a la vall mitjana del Ter (1970-2021)", *Quaderns de les Assembles d'Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 121-139.

BOSCH, Joan,
"Un retaule d'estampa. Perris de la Rocha i Nicolau Mates a la catedral de Girona", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 63 (2022) [2023], p. 181-214.

CÁMARA, Javier,
"Les ocupacions del jaciment de La Dou (Vall d'en Bas, la Garrotxa) durant el Neolític (4900-4300 cal ANE) i el Bronze final (1260-920 cal ANE): estat actual de les investigacions sobre les produccions ceràmiques de les dues fases d'ocupació", *Quaderns de les Assembles d'Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 229-246.

CAO, David,
"La represa associativa i la pugna per l'espai catalanista en el món local. Els casos de Vic i Olot en el canvi de règim de 1930-1931", dins R. ARNABAT i C. MORUNO (coord.), *De la primavera de las naciones a la Guerra Fría (1917-1947)*, Madrid: Sílex, 2023, p. 317-334.

CARRERES, Joan,
"XLV Embardissada a la Garrotxa", dins *XLV Embardissada...*, p. [3-8].

CLARÀ, Tura,
"El fals de Besalú. Una concòrdia entre el bisbe de Girona i els com-

tes de Besalú, Barcelona i Empúries”, *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, núm. 63 (2022) [2023], p. 77-96.

COROMINA, Neus,

“Les necròpolis d’incineració de la zona de Besalú: Can Barraca i Can Bellsolà”, *Quaderns de les Assemblies d’Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 247-254.

DOMÈNECH, Joan,

“La noia del Castell d’Oix. In memoriam [M. Àngels Costa Anglada]”, *Som. Publicació de Cultura Popular Catalana*, núm. 376 (2023), p. 37.

FOLCH, Cristian,

“De la vil·la visigoda a la vil·la carolíngia a Catalunya, segles VI-X: les dades arqueològiques”, *Butlletí de la Societat Catalana d’Estudis Històrics*, núm. 33 (2022), p. 97-123.

Conté dades del jaciment de l’Aubert, Sant Esteve d’en Bas (la Vall d’en Bas).

GIRONA, Ramon i MARTÍNEZ-LÓPEZ, Carolina,

“El teatro total de Erwin Piscator como herramienta audiovisual inmersiva revolucionaria. El paradigma de *Hoppla, Wir Leben!* (1927)”, *L’Atalante. Revista de Estudios Cinematográficos* (València), núm. 35, 2023, p. 33-46.

També en versió anglesa.

JUANOLA, Jordi,

“Notes de la roureda de Can Pascal (antic mas Llandrius)”, dins *XLV Embardissada...*, p. [9-10].

MARTÍN, Gorka,

“‘Honrar a nuestros héroes muertos’. Conmemoraciones públicas, monumentos y memoria de las guerras carlistas”, *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*, núm. 26 (2023), p. 221-255.

Inclou la creu dels Màrtirs de la Llibertat o del Candell (c.1905), a Besalú.

MERINO, Imma,

“En contra de l’oblit de Carles Saura”, *L’Avenç*, núm. 500 (abril 2023), p. 116-119.

NIELL, Xavier,

“El fenomen megalític a la Garrotxa i al Pla de l’Estany”, *Quaderns de les Assemblies d’Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 213-228.

ORTEGA, David; MILLAN, Ferran i MAROTO, Julià,

“El paleolític mitjà a l’Alta Garrotxa”, *Quaderns de les Assemblies d’Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 141-158.

PI, Elara,

“Noves aportacions sobre l’obra gràfica de Joan Carles Panyó i Figaró (1755-1840)”, *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, núm. 63 (2022) [2023], p. 343-357.

PUIGVERT, Joaquim M.,

“Los arquitectos de Dios. Los arquitectos diocesanos y la recomposición religiosa en la España contemporánea (1876-1931)”, *Hispania Sacra*, núm. 74/150 (2022), p. 551-556.

SAÑA, Maria,

“Neolitització i complexitat social durant la Prehistòria recent a la Garrotxa”, *Quaderns de les Assemblies d’Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 193-212.

SELLES, Narcís,

“Josep Álvarez Niebla (1945-2021). Santiago Roca-Delpech Costa (1947-2021)”, *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, núm. 63 (2022) [2023], p. 509-511.

SOLER, Narcís,

“El paleolític en les terres del comtat de Besalú”, *Quaderns de les Assemblies d’Estudis* (Besalú), núm. 3 (2022), p. 97-120.

TIFFON, Bernat-Noël,

“El cuàdruple crim de Olot: una visió de perito psicòlego de la defensa de ‘El Pistolero de Olot’”, dins B-N. TIFFON (dir. i coord.), *Cuadernos de Psicología Criminal y Forense*, Barcelona: J. M. Bosch, 2023, p. 53-68.

VILAR, Josep,

“L’home que era perseguit pels llamps”, dins *XLV Embardissada...*, p. [11-13].

TEXTOS ELECTRÒNICS

XLV Embardissada. Camprodon, coll de la Boixeda, Montfalgars, Camprodon, Olot: Centre Excursionista d’Olot, abril 2023, [15] p. [en línia]. Disponible a <<http://ceolot.cat/embardissada/planol-embardissada-2023>>

BREVIARI

L’Àrea de Cultura i Educació de l’Ajuntament d’Olot, per mitjà de l’Arxiu Comarcal de la Garrotxa, convoca una nova edició de la **Beca Ernest Lluch de Ciències Socials i Humanes**, amb l’objectiu de fomentar la recerca en els camps de la història, la geografia, la literatura, el dret, la filologia, l’art, l’economia o les ciències socials en l’àmbit de la comarca de la Garrotxa. La beca està dotada amb 4.500 € i el termini de presentació dels projectes és el dia 30 de setembre de 2023. El veredictes farà públic durant el novembre de 2023. Per a més informació, podeu consultar les bases a olotcultura.cat.

...

L’Ajuntament d’Olot, per mitjà de l’Espai Cràter, i el Parc Natural de la Zona Volcànica d’Olot convoquen una nova edició de la **Beca Oriol de Bolòs de Ciències Naturals**, amb l’objectiu de fomentar la recerca en els camps de la geologia, l’ecologia, la zoologia, la botànica o el medi ambient en l’àmbit de la comarca de la Garrotxa. La beca està dotada amb 4.500 € i el termini de presentació dels projectes és el dia 30 de setembre de 2023. El veredictes farà públic durant el novembre de 2023. Per a més informació, podeu consultar les bases a olotcultura.cat.

...

L’Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) ha donat a conèixer alguns dels expedients acadèmics del fons de la Universitat de Barcelona (ANC1-1415), ingressats a partir del passat mes de novembre, que contenen informació sobre 243 **universitàries pioneres**, anteriors al segle XX. Fins a 1910, la dona tenia vetat l’accés a la universitat, però disposava d’una petita esclatxa en els estudis sobre el part i la salut, com a llevadora. Per llei, les dones casades o vídues que sabessin llegir i escriure es podien preparar pel seu compte, des del punt de vista teòric i pràctic, i acudir a la universitat per examinar-se. Entre les pioneres, consta que Josefa Carrera Subirà (Olot, 1850-?) va obtenir el títol de llevadora a la facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, el 1889, als 39 anys. No està documentat que exercís a la seva ciutat natal.

DEL DINOU AL VINT-I-U / LA INTEGRACIÓ, UN ÈXIT COL·LECTIU

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

La Fundació Jaume Bofill ha elaborat un interessant mapa interactiu sobre la segregació escolar en els municipis catalans de més de 5.000 habitants: <https://fundaciobofill.cat/blog/mapa-interactiu-evolucio-segregacio-escolar-municipis-catalunya>. Olot hi surt molt ben posicionada. És una de les ciutats amb menys segregació social. No és una casualitat. És el resultat d'un èxit col·lectiu.

Fa trenta anys, els mestres van alertar de les dificultats que tenien determinades escoles per donar una bona educació, a causa de l'excessiva concentració en les seves aules d'alumnes amb necessitats especials. Aleshores, la regidoria d'Ensenyament va modificar les zones escolars i l'Ajuntament va posar els mitjans econòmics necessaris per fer possible una certa homogeneïtzació entre l'alumnat de les diverses escoles públiques. Les escoles concertades van obrir les aules a alumnes amb necessitats especials i a d'altres que no podien pagar les mensualitats. Les AMPA van pressionar l'Administració per dimensionar correctament l'escola pública i fer possible que tothom hi tingués el seu lloc. Encara recordo que el delegat d'Ensenyament a Girona negava que fos necessari ampliar l'escola pública del meu barri. Assegurava que no calia perquè la majoria d'estadants del barri teníem prou capacitat econòmica com per anar a l'escola privada i estava segur que la voluntat que li expressàvem de portar els nostres fills a l'escola pública del barri era només una moda passatgera. Per sort, entre tots ens en vam sortir i ara no tenim tants problemes d'integració social i convivència com sí que tenen altres municipis.

No fa tants anys, el cost de l'ensenyament públic l'havia d'assumir íntegrament el municipi. Per tant, depenia de

l'Ajuntament tenir una bona escola i uns bons mestres. I malauradament, l'educació no era una prioritat per als nostres regidors. Primer van intentar que les escoles públiques es financessin exclusivament amb les rendes de l'Hospici, i quan aquestes rendes van començar a escassejar, van optar per reduir el nombre de mestres, rebaixar-los el sou i cobrar una mensualitat als alumnes que ho podien pagar. De manera que, a Olot, durant molt de temps, tant l'ensenyament públic com el privat van ser de pagament. Els pobres de solemnitat es concentraven a les escoles públiques i els fills de les classes més ben situades anaven a les privades. Olot va tenir mestres particulars molt prestigiosos, amb fama de preparar molt bé els alumnes per al batxillerat, com Jacint Estela Prat (va ensenyar aproximadament de 1826 a 1874), Josep Maymí Güell (1833-1873) i Joan Caba Ribot (1843-1868).

Més enllà de la segregació econòmica, hi havia també una separació ideològica. La gent laica i progressista mirava de portar els seus fills a les escoles particulars, perquè l'escola pública dedicava molt temps a l'ensenyament de la religió i a l'aprenentatge dels bons costums. No en va, el rector era l'home fort de la Junta local d'Ensenyament. També hi devien influir els mètodes autoritaris i obsolets dels mestres públics. El mestre interí Josep Roure Sabaté va intentar implantar un mètode de lectura innovador, titulat *Racionalización del silabeo*, i no va durar ni un any (1892). Metodològicament, l'escola pública i les escoles religioses estaven a anys llum dels *Carteles de la pedagogía moderna* de Josep Corcó Canal (va ensenyar a Olot de 1896 a 1906), el *Noosferio* d'Antoni Fagella Gelis (1892-1920) o les classes de català de Ramon Calm Clota (1920-1936).

UN TOC AMB EL PEHOC / EN FA 14 QUE PARLÀVEM DELS 75

Els resultats de les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, amb victòria del republicanisme, van comportar, l'endemà passat, la proclamació de la Segona República Espanyola. La nova corporació municipal olotina quedà constituïda oficialment pocs dies després i la presidí Joan de Garganta i Fàbrega, que exercí d'alcalde fins al novembre de l'any següent i passà després a ser conseller. En la sessió duta a terme pel consistori l'11 de maig de 1933 es donà compte de la proposició de la Comissió de Cultura per tal de crear a la ciutat "un Patronat dels Estudis Històrics Olotins", integrat per l'alcalde i el regidor de Cultura de l'Ajuntament, tres membres en representació d'entitats culturals locals i dos olotins coneguts per la seva competència. Tots "triats per l'Ajuntament, i essent el secretari el de la corporació municipal".

La principal funció del Patronat era convocar anualment un concurs destinat a premiar un treball inèdit d'història local i, a tal efecte, la proposta recollia la necessitat de consignar en el pressupost municipal, per a les despeses congruents, unes 2.000 pessetes. Això últim quedà aprovat en principi, en espera que la Comissió d'Hisenda determinés la consignació per a les despeses esmentades. [...] Tot i que a l'acta de la sessió no s'indica de manera explícita, la proposició de crear l'entitat quedà aprovada. Així consta, si més no,

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OTOT I COMARCA

en l'extracte dels acords que, de conformitat amb la normativa aleshores vigent, va ser publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, a l'annex únic, del 15 de juny d'aquell mateix any. [...] La constitució del Patronat d'Estudis Històrics Olotins (PEHO) es decidí a final d'aquell mateix mes, el dia 29, en ser presentada als membres de la corporació municipal una proposició de la Comissió de Cultura, de data 27, que va ser aprovada per unanimitat. Es modificà una mica la composició de l'entitat, respecte a l'acord inicial, ja que es determinà que actués "sota la presidència de l'alcalde i vicepresidència del ponent de la Comissió de Cultura, dos regidors d'aquesta Comissió, de dos membres d'entitats culturals i d'un olotí, veí del terme, conegut per la seva competència en aquests estudis, i que sigui secretari del Patronat el secretari de la corporació municipal". A aquest primer punt en seguí un altre, decidint-se que les entitats que havien de formar-ne part fossin la junta del Museu-Biblioteca i la junta de la Sala Vayreda, les quals havien de designar els seus representants.

[Extret de Josep MURLÀ I GIRALT, "Del Patronat d'Estudis Històrics Olotins al Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca. 75 anys d'existència de l'entitat (1933-2008)", *Annals del PEHOC*, 20 (2009), p. 9-44.]

(EN)RAONEM? / FEM BALANÇ?

SERVEI DE CATALÀ D'OLOT-LA GARROTXA (olot-garrotxa@cpl.cat)

Sabeu quantes persones estan estudiant català a Olot? Què els motiva? Amb quins obstacles es troben?

A Olot hi ha dos organismes que imparteixen cursos de català oficials: el Centre de Formació d'Adults de la Garrotxa, del Departament d'Educació, que ofereix cursos anuals de català de nivell inicial i bàsic, i també cursos instrumentals destinats a persones poc alfabetitzades, i el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), del Departament de Cultura (més les administracions que en formen part), que té una oferta trimestral de cursos de català de tots els nivells.

Us presentem, en aquest penúltim número d'*El Cartipàs*, algunes de les dades del Servei de Català d'Olot-la Garrotxa. El 2022, 666 persones van participar en activitats formatives del Servei de Català, 80 persones més que el curs anterior. Els cursos es concentren majoritàriament en els nivells inicials i bàsics (70%) i elementals (4%); és a dir, un 74% de les persones que s'adrecen als cursos del Servei de Català ho fan per poder entendre i parlar en català. La resta d'alumnes s'inscriuen en nivells de competències més altes, com per exemple el nivell C2. Si afegíssim a aquestes xifres les del Centre de Formació d'Adults, veuríem que en són moltes, les persones que cada curs estudien català. I, des de fa un parell d'anys, l'increment d'alumnes és la tònica general perquè el flux d'arribada de persones d'arreu del món continua sent ben viu. A la nostra comarca la gent hi troba feina, i aquest és un efecte crida que explica per què la Garrotxa, a diferència d'altres territoris, està creixent tan de pressa.

Des de la nostra perspectiva, calen més recursos per a tots els centres que ensenyen llengua per absorbir aquesta demanda i poder atendre tothom: tant els alumnes alfabetitzats com els que no ho estan. Sense prou coneixement de l'alfabet llatí no és possible avançar en l'estudi d'una llengua ni tampoc seguir altres cursos de formació útils per a la millora professional.

Tornant al Servei de Català, quin és el perfil d'estudiant que hi arriba? Un 65% són persones estrangeres que provenen de tot el món, tot i que majoritàriament d'Amèrica Central i del Sud (50%); la majoria són dones (70%) i, pel

que fa a l'edat, dues tercers parts tenen entre 26 i 45 anys.

Què els motiva a estudiar català? Ho hem preguntat a alumnes que estan acabant el nivell bàsic, persones que ja entenen el català però que volen anar més enllà de la comprensió de la llengua. Els alumnes ens diuen que l'estudien: "Perquè m'agrada molt" (Colòmbia), "Perquè visc a Catalunya i vull comunicar-me millor amb les persones d'aquí" (Colòmbia), "Per trobar una feina millor" (Hondures), "Per ajudar els meus fills amb els deures" (Ucraïna) o "Perquè parlar català és primordial per integrar-me en el teixit social català" (Anglaterra).

És en aquest context que, una vegada més, cal recordar la necessitat que tenen els alumnes de català de poder trobar entorns de pràctica fora de l'aula. Sovint els alumnes ens diuen que ningú no els parla en català. Cada vegada que ens hi adrecem en un altre idioma (en castellà "per ajudar" o en anglès "perquè el volem practicar"), els estem negant el dret d'aprendre català.

També hem preguntat als nostres alumnes què pensen quan comencen a parlar en català i se'ls respon en castellà, i ens han dit: "No m'agrada gens, és molt incòmode, penso que no m'entenen" (Hondures), "Ho estic fent malament i no els agrada com parlo" (Colòmbia), "Penso que no em volen parlar en la seva llengua i això em desanima a voler-la parlar" (Veneçuela), "Quan em contesten en castellà, parlo en castellà perquè potser no el parlo bé i no m'entenen" (Colòmbia), "Parlo una mica de català, però no entenc el castellà perquè soc d'Ucraïna".

Algú podria argumentar que, tenint en compte que part important de la població estrangera d'Olot prové d'Amèrica Central i del Sud, adreçar-nos-hi en castellà és lògic o fàcil, però fent-ho anem desencoratjant cada any un nombre molt elevat d'estudiants, els exclouem i evitem que adoptin el català com a llengua habitual.

Les administracions, per tant, hi tenen una part de responsabilitat, però l'altra part és de tots els qui parlem català: també depèn de nosaltres que aquesta sigui una llengua útil i necessària. Enraonem-ho.

ELS NOMS DE LA TERRA / MEIANS DIALOGANT

XAVIER PUIGVERT I GURT

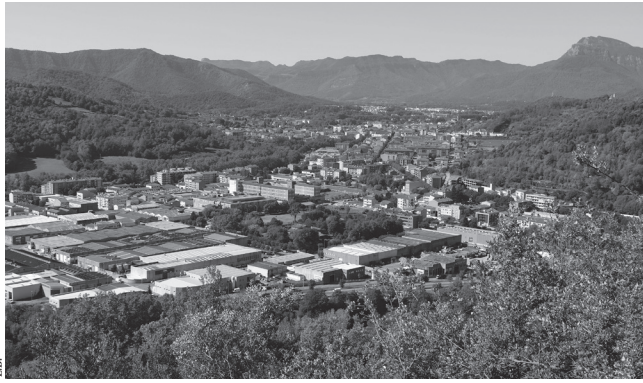
Qualsevol nom de la terra ha viscut un període de temps (estès, moderat o fugaç) com a referent. I s'espera que les generacions que transiten etapes posteriors, tot i no haver-lo tractat, el sàpiguen interpretar correctament. Fàcil, si disposen de prou informació.

Un exemple a l'atzar: si contextualitzem correctament l'enunciat *Meians*, no ens serà gens difícil valorar-ne l'impacte històric i evitar que la seva aportació al paisatge col·lectiu caigui en l'oblit. El topònim apareix en punts aïllats del terròs garrotxí sense ganes de significar-se i inscrit amb grafies divergents. Ensopeguem amb *Meians* a la falda de Montoriol, a Sales de Llierca, al límit amb Tortellà; sabem de *Meians* sota Monars, a Montagut i Oix; topem amb *Cal Maians*, abans *mas Coll de Maians*, a Capsec, la Vall de Bianya... Moltes trobades puntuals, però poca substància en el diàleg perquè no li sabem la trajectòria.

Per encetar la conversa, potser ens aniria bé comentar-li el seu origen en el llatí *MEDIANUS*, quan no ens feia mandra vocalitzar amb profusió i crear paraules catalanes com *meitat* < *MEDIETAS* i *mainell* < *MEDIANUS*, 'llistó que migparteix un armari'. També li podríem fer cinc-cèntims de la

utilitat que els veïns li havien trobat per assenyalar camps o planells situats a mitja muntanya o a mig camí entre dues valls: *meians* < (*CAMPUS*) *MEDIANUS*. Com aquell qui no vol la cosa, li deixaríem anar que el corpus de documents antics i els diccionaris de català donen fe que a partir del segle XIII la seva forma va evolucionar cap a *mitjà-mitjans*, amb els quals ja tenim més coneixença. La toponímia ho corrobora: el *mas Mitjà*, de la Pinya (documentat l'any 1289), proper a la *feixa del Mitjanell* (1298); el *mas Mitjans*, a Sant Aniol de Finestres (1311); el *Mitjans de la Nespleda* i el *Mitjà*, al Corb (1397)... Li podríem recordar, també que la nova eina nominal tenia la mateixa funció de marcar la situació relativa, ara entre masos. Al Mallol, per exemple, el *mas Mitjà* convivia amb el *mas Sobirà*; a Puigpardines, el *mas Mitjà* mantenien l'equidistància amb *Masdevall* i *Masdemont*. I per evitar silencis incòmodes, caldria descartar del tot veure en el *meians* garrotxí un cultisme similar a *mediocre* o *mèdiu*, creacions de laboratori mancades d'alè popular. Si interactuem així, amb la raó per davant i la mirada llarga, rebrem el *nihil obstat* i *Meians* compartirà amb nosaltres totes les virtuts que col·lecciona.

EMILI BASSOLS I ISAMAT

Cada dia, a través dels mitjans de comunicació, se'ns informa de l'estat i l'evolució d'una llarga bateria d'indicadors econòmics. No falten mai a la cita informativa. Sobretot el sobrevalorat i enganyós PIB. Per això, que de tant en tant es parli d'un de caire mediambiental no deixa de ser una novetat i, quan passa, s'ha de saber aprofitar. Un dels que aviat apareixerà en escena és l'anomenat *Earth Overshoot day*, que aquí s'ha traduït com a *Dia del deute ecològic de la Terra*. No és un indicador nou. El *Global Footprint Network* el va començar a calcular el 1970, però encara avui no té el ressò mediàtic que es mereix. El que fa és determinar la data exacta (en teoria) en què la humanitat ja ha consumit els recursos que la Terra és capaç de generar en un any. Cada u de gener, doncs, el comptador es posa a zero; per tant, quan més aviat arribem a aquest dia, pitjor o, dit d'una altra manera, voldrà dir que la nostra petjada ecològica sobre el planeta s'haurà fet més gran. Els aspectes interessants d'aquest indicador és que integra consideracions tan ambientals com econòmiques i, alhora, permet el càlcul individualitzat per països i regions. Això fa que es pugui establir un rànquing mundial en el qual el primer no rep cap premi, ni reconeixement públic, al contrari, se l'acaba identificant com un veritable espoliador. (Qatar porta anys essent el primer país en arribar-hi, enguany ho va fer el 10 de febrer). Per altra

banda, les reflexions que podem fer a l'entorn d'aquest indicador són molt interessants. En primer lloc, ens ajuda a adonar-nos de la dinàmica hiperconsumista en la que estem immersos. Comprem molt més del que necessitem i sovint sense ni tan sols preocupar-nos de quants quilòmetres ens separen del país d'origen d'allò que hem comprat o en quines condicions laborals i socials s'ha elaborat aquell producte. Una dada interessant que ens revela el càlcul d'aquest indicador és que en el 2022 ja hem tornat a les dinàmiques de sobreconsum d'abans de la pandèmia. Està clar que no hem après res. Després d'aquesta reflexió inicial se'n genera una segona: hem de rebaixar la nostra petjada ecològica, hem de racionalitzar l'ús dels recursos, no podem seguir sobre-exploitant-los a aquest ritme. Estem estirant més el braç que la màniga. Afortunadament, alguns països i regions ja han pres consciència de la deriva a la qual ens condueix l'actual situació i han començat a aplicar polítiques i estratègies de decreixement ordenat. Perquè és molt important entendre que els recursos naturals són finits. L'emergència hídrica en la que ens trobem ho posa en evidència. I, finalment, una darrera reflexió: avui estem explotant els recursos naturals que haurien de poder utilitzar les generacions futures. Al ritme que anem ho tindran ben difícil i ves que llavors no es refereixin a nosaltres com "aquells egoistes malgastadors".

A nivell mundial existeixen alguns grups, com el mateix *Global Footprint Network*, que justament tenen com a principal objectiu impulsar campanyes entre la ciutadania i responsables polítics i econòmics internacionals per intentar endarrerir aquesta data. Enguany, el *Dia del deute ecològic* de l'Estat espanyol és previst que sigui el 12 de maig. A Catalunya no s'ha calculat. Evidentment, seria molt interessant disposar de l'*Overshoot day* a escala comarcal i poder-lo calcular cada any. Potser l'Observatori per al Desenvolupament Sostenible de la Garrotxa s'atreveix a fer-ho. Reconec que no ha de ser fàcil, sobretot per la impossibilitat d'accedir a determinades dades. Tanmateix, estaria bé provar-ho. Crec que seriem la primera comarca de Catalunya en tenir-lo.

LA NÒRIA DEL TEMPS, 4 / PERIODISME (4)

DOMÈNEC MOLI

Periòdicament apareixien revistes amb la intenció de mantenir la independència respecte de les consignes establertes. A Olot, cal remarcar el paper que tingué una revista com *Pyrene*, de periodicitat mensual i subtítolada *Revista Mensual de las Artes y las Letras*. Va tenir dues èpoques: la primera s'inicia l'any 1949 i dura sis anys; la segona, de 1962 a 1963, apareix gràcies al mecenatge d'un amic personal del pare Nolasc amb vel·leïtats poètiques, a qui se li publicaran diverses poesies a canvi d'una aportació econòmica. En general, els temes que nodrien la publicació eren de tipus històric. En aquells anys, hi havia un grup de lletraferits que exercien de rates d'arxiu i se submergien en el passat per treure'n textos per al present. La majoria eren autodidactes, la qual cosa encara tenia més mèrit. Malgrat l'obligat ús de la llengua espanyola, amb l'excusa de conservar la llengua original d'alguns treballs, apareixien a *Pyrene* molts textos en llengua vernacla. Va tenir una vida relativament llarga pel que es podia esperar de les circumstàncies i els anys en què apareixia, quan la cultura en general era l'enemic a batre per la dictadura. En aquests papers hi trobem escrits de gent tan capacitada intel·lectualment com el pare Nolasc del Molar, Josep M. de Solà-Morales, Rafel Torrent, Josep Munteis, Ra-

mon Grabolosa, Joaquim Danés, Miquel Llosas, Pelai Negre i Pastell, Francesc Caula... Els intel·lectuals que havien restat a la ciutat després de l'exili de molts altres. A mesura que la dictadura anava perdent pistonada i se'n diluïa l'esperit venjatiu, la llengua catalana hi anava agafant protagonisme. Això va fer dir al senyor Àureo Aramburo, *alcalde-médico-militar-del-ejército-victorioso-jefe-del-Movimiento-local*: "¿Como quieren que esta revista tenga alguna proyección si está escrita en catalán?" La cultura política era a l'exili.

Més tard, sortiria una revista pensada ja en clau *revolucionària* titulada *Puigsacalm*. Va durar set números. La censura se la va carregar després d'un número on es comentava el primer aplec de la sardana després del 36. Les digníssimes autoritats locals consideraren que ballar sardanes era un acte polític a favor del catalanisme i cap no va voler ocupar la tribuna presidencial en el Parc Nou. *Puigsacalm* va treure una foto on, presidint l'aplec, hi havia un d'aquells éssers deliciosament tocats de l'ala que circulaven per la comarca. El peu de foto deia simplement: "La tribuna presidencial durant el primer Aplec." I la bona gent, que a Olot no hi ha faltat mai, feu el seu exercici de denúncia i aquí s'acabà la història de la revista.

JOSEP M. MUÑOZ

Mirar un àlbum de fotos velles sempre és il·luminador. Tots coneixem la capacitat evocadora, i reveladora, que pot tenir una sola fotografia en blanc i negre, encara que no tingui la qualitat i la resolució dels milers de fotografies que fem avui amb el telèfon mòbil. Janet Malcolm, una autora familiaritzada amb la psicoanàlisi, ha escrit un llibre pòstum, una autobiografia en què cada capítol parteix d'una fotografia: el subtítol del llibre és precisament “sobre fotografia i memòria”. En ocasions, una fotografia li permet recordar allò que ella, com que era massa petita quan ho va viure, no pot recordar: per exemple, la fotografia que ens la mostra a ella, que aleshores tenia cinc anys, amb els seus pares, abocats a la finestreta d'un tren. Les quatre paraules escrites al revers li permeten fixar la situació: “Marxant de Praga, juliol del 1939”. Però tot i la transcendència del moment, ella no se'n recorda, d'haver pujat en aquell tren, amb què la seva família, jueva, fugia de l'ocupació nazi, camí de l'exili als Estats Units.

Un artista francès, Christian Boltanski, amb una història familiar marcada també per l'Holocaust, deia que morim dues vegades: la primera quan desapareixem físicament, la segona quan ningú ja no ens identifica en veure'ns en una fotografia antiga. Amb tot, no és només la memòria personal, o familiar, la que és convocada per un àlbum de fotografies: també ho és la memòria col·lectiva. Els arxius històrics n'han anat prenent una consciència creixent, i s'han esmerçat, de forma diligent, a recuperar, digitalitzar i classificar tot d'imatges que esdevenen documents crucials per a la comprensió del passat. A Olot mateix, fa temps que l'Arxiu Comarcal manté una secció a *La Comarca d'Olot* en què demana als lectors que l'ajudin a identificar llocs i persones que surten en fotos d'una època pretèrita –encara que no pas remota– justament per evitar el que Boltanski temia, que morim per sempre.

En el camp de les publicacions, han proliferat en els darrers anys els llibres dedicats a mostrar “l'abans” de tot de ciutats i viles catalanes, Olot inclosa. Un “abans” que, en ocasions, les transformacions urbanes –fetes de construccions però també de demolicions– de les últimes dècades fan difícil de reconèixer. Les fotografies ens permeten de comprovar com ha canviat, fins i tot,

“la forma de la ciutat” –com és el cas de la primera fotografia panoràmica d'Olot, feta el 1869 per Dolores Gil de Pardo, una fotogràfica reivindicada en una petita exposició recent de l'Arxiu Comarcal. Un lloc particular el tenen aquells elements que ja no hi són i que semblen suscitar, de manera eficaç, la nostra nostàlgia: el llibre més venut en el Sant Jordi olotí de l'any 2019 va ser *Olot desaparegut* (publicat per Efadós), amb fotografies dels fons de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa d'entre el 1884 i els anys 1960, triades per Keta Capdevila Werning.

Sens dubte, el fet de disposar de més d'un segle i mig de documentació fotogràfica ha canviat la manera que tenim de llegir el passat. I ens permet adonar-nos que tota transformació comporta un procés de guanys però també de pèrdues. Fullejant “l'Olot desaparegut”, és inevitable preguntar-nos per què no hem refet el pont de Colom i mantenim la trista passera que el va substituir, o què hi vam guanyar (o perdre) enderrocant la biblioteca de la Mancomunitat per fer-hi l'actual Escola de Música, o per què permetem que una infame oficina de correus, prototip de la mediocritat funcional, segueixi tapant-nos la visió de can Masramon, un dels millors edificis de la modernitat olotina?

Podem debatre l'oportunitat –més enllà de la possibilitat– de retornar els indrets urbans a la seva forma anterior, però en cap cas m'agradaria que la idea de recuperar el passat fos vista com un mer exercici nostàlgic. En un llibre recent, titulat *Paris, quand même* (La Fabrique, 2022), l'escriptor francès Jean-Christophe Bailly, nascut a París ara fa 74 anys, ens proposa una passejada pel París “desaparegut”. I fa una consideració que m'ha interessat particularment: “M'he adonat”, diu, “que molt sovint, arran d'observacions crítiques que denunciïn canvis considerats inadequats o fins i tot detestables, els qui les fan es preocupen d'especificar que ells no són pas *nostàlgics*.” Però, ens adverteix seguidament, “la nostàlgia, filla del temps, va amb ell i l'acompanya: és qualsevol cosa menys una forma de penediment obstinat que pretén esborrar el moviment del temps”. Per a ell, “la nostàlgia no és altra cosa que la *consciència de la desaparició*, allò que la repensa i la reprèn. Tenim nostàlgia, doncs, i això és evident, *del que va ser* però també *del que no va poder ser*”. I

tinc la consciència que, de cara al futur, el segon element és tan important com el primer.

BREVIARI

Per Sant Jordi es va publicar el número 31 de la revista cultural *Les Garrotxes*, que correspon a la primavera-estiu de 2023. En l'apartat d'actualitat, Eloi Camps entrevista els responsables de l'entitat Amics de la Serra de Finestres i l'entorn de Mieres, i Jordi Nierga presenta l'escola de margers de les Preses. A l'espai d'entrevistes personals, Ramon Estéban conversa amb Cristóbal Colón, fundador de la cooperativa La Fageda; Joan Carreres repassa records de l'Alta Garrotxa amb la pageda Pilar Picart, i Paula Núñez parla amb el llibreter olotí Miquel Aulina, cofundador de la Llibreria Drac.

El dossier central està dedicat als pastors i la transhumància. Pel que fa a la Garrotxa, Marc August Muntanya, Clara Padrosa, Miquel Perals, Francesc Ginabreda i Joan Carreres tracten diversos aspectes dels camins ramaders de la plana a la muntanya a través de la comarca. També, Francesc Ginabreda entrevista el pastor d'ovelles Martí Canadell, a Sant Cosme, municipi de Sant Joan les Fonts; Xavier Valeri recull una abundant nòmina de pastors i vaquers de la vall del Fluvià; Roger Santaló descriu el viatge de Prem Puig i les seves ovelles des de Mieres fins a la Molina; Ramon Estéban Bochaca conversa amb Josep Clota i Miquel Canal sobre la ramaderia a la Vall d'en Bas; Jordi Nierga debat el paper del gos en la ramaderia amb el carnisser i pastor Miquel Martí, de les Preses; Josep Vilar ens presenta el pastor i vaquer Josep Pujol, de Rocabrúna; Pere Cerro documenta l'antic pas de ramats per Besalú; Eva Güibas reivindica el paper de les dones pastores a la comarca; Marta Carbonés recorda els últims pastors del mas la Clota de Cogolls, les Planes d'Hostoles, i Laia Juez descriu el panorama actual de la ramaderia a la vall de Llèmena.

En l'apartat de patrimoni, l'arqueòleg bilbaí Gorka Martín estudia el camp de batalla del Toix, a Montagut i Oix, i Emili Bassols busca sabaters, insectes que llisquen sobre l'aigua, en rieres i basses. Finalment, Joaquim Agustí ens porta al veïnat de les Medes, a la capçalera de la Llèmena.

JOAN TRESSERRAS

Avui ens traslladem als anys seixanta i escaig del segle passat. A la casa consistorial d'Olot es va rebre una carta de Madrid, de l'aleshores totpoderós Ministerio de Información y Turismo. Era una carta amb capçalera oficial i signada per un alt càrrec del ministeri en la qual, amb un llenguatge sec, administratiu i comminatori, veladament amenaçador, es demanaven explicacions a l'Ajuntament per un fet ocorregut a la nostra ciutat: presumptament, un turista anglès –tot un súbdit de l'imperi britànic– havia estat víctima d'un abús per la prepotència d'un guàrdia municipal. En la carta s'indicava la data i una visió parcial de la facècia. El senyor Alexandre Cuéllar, secretari eficient i pragmàtic de la corporació, esperat per la procedència i el to de la comunicació i ignorant el possible grau de gravetat de l'assumpte, es posà amb tota celeritat a fer les indagacions oportunes, que donaren com a resultat el relat sainetesec següent.

Era un temps en el qual els municipals podien cobrar en metàl·lic l'import de les multes per infraccions de trànsit urbà. Per fer-ho, portaven el corresponent talonari de rebuts numerats, on constava el lloc, la data, l'hora i el tipus d'infracció objecte de sanció. Aquest pagament portava implícita una rebaixa de la quantia de la multa. Resulta que un turista britànic havia aparcat el cotxe en un lloc no autoritzat i un municipal diligent, en acte de servei i en compliment de la seva obligació, havia procedit a tramitar la sanció. En aquest punt del relat, vull remarcar que l'anglès no parlava un berrall de català o castellà, els únics

idiomes en què, més o menys, es podia expressar el nostre guàrdia. El possible diàleg, és un dir, que s'establí entre ells el deixo a la bona imaginació del lector, però és fàcil de suposar que el limitat llenguatge de signes devia tenir un paper determinant en el desenvolupament del cas. Al final, l'import de la multa va ser de 25 pessetes i el turista, com que no disposava de la quantitat justa, donà un bitllet de 50 pessetes i esperà, en justa correspondència, un retorn de 25 pessetes. I en aquest moment es generà el problema perquè el municipal no disposava de canvi ni de temps per anar-ne a buscar, ja que l'infractor tenia pressa per marxar, segons les declaracions posteriors fetes en el moment de les indagacions. I la professionalitat del guàrdia es trobà en un dilema: o deixava marxar el turista, li tornava les 50 pessetes i estripava la multa –cosa que li regirava els budells– o es quedava amb el canvi, que seria un fet delictiu. I no va trobar una solució millor que quedar-se les 50 pessetes i entregar una segona papereta de multa. Així, satisfet amb la solució, arribà al quarter amb la quantitat que lligava amb les multes que constaven en el talonari. No tan satisfet, pel que es veu, quedà el turista anglès, a qui li faltaren comes per denunciar el fet al seu cònsol a Barcelona, i aquest, a l'ambaixada, i aquesta, al Ministerio de Información y Turismo. D'aquí el motiu de l'esmentada i dura carta que es rebé a l'Ajuntament de la nostra ciutat.

Analitzat el cas des de la distància, es dedueix que el diligent municipal no s'adonà de l'error de cobrar dues multes per una sola infracció. I si se'n va adonar, en la seva mala percepció burocràtica, per a ell el més important era que els seus números quadressin. Fer quadrar els números, santes paraules de doble fil! No sé si a vostès els passa com a mi, quan rebo els rebuts com a contribuent passiu, o els rebuts de les grans empreses subministradores de serveis, com a client necessitat –sempre en quantitats ascendents, mai a la baixa–, sense observar cap millora en les prestacions... No sé què n'opinen, però jo només puc pensar que els qui m'envien aquests rebuts necessiten que els números els quadrin. Com al diligent municipal.

MEMÒRIA D'ACTUALITAT / EL FOLKLORE

Una costum rara de l'avior se conserva en un dels pobles de la comarca olotina que sorprèn al folk-lorista, sobretot en lo moment en què las modas, los balls de fora y las estravagancias més ridícules invadeixen los racons de nostra terra, transformant insensiblement lo que constitueix la nota més característica, vistosa y escayenta de la encontrada. (...)

La impressió que'm causà'l ball de Sant Isidro en lo poble de Sant Privat de Bas fou extraordinària, no sols per no tenir-ne notícia havent viscut molts anys en la encontrada, sinó pel caràcter típic i eminentment català que revesteix. Al meu amic Joseph Sadera, poeta olotí, també l'ha sorprès la narració d'aquesta festa, que ignorava completament, celebrant-se a la distància de duas horas de nostra vila. (...)

L'escenari hont se verifica aquest

acte és senzillíssim, grandios, quasi sublim. Serveixen de march al quadro típic las casas de la plassa y l'iglésia de Sant Privat; de fondo, la monumental cascata anomenada de Cellent, las singleras esferehidoras de Puigsacau y de las Olletas, que en círcol colossal tancan l'horitzó per part de ponent; nota verdosa, fresca, inmensa, interrompuda pe'ls crenys de las penyas y tacas de color de rosa de las esclavissadas de terra argila. (...)

L'ayre del ballet de Sant Isidro és senzill, sentimental, popular en tota la montanya; la cobla que'l sona fa més de xeixanta anys s'anomena ara la d'en Miquel Vinyolas [i] és la mateixa de la capella de la parroquial de Olot. S'anomenava antigament d'en Mel, després d'en Patllari.

És de creure que l'hermosa costum durarà molt temps, la cerimònia no

costa un cèntim a cap persona, tothom posseheix lo trajo que's necessita y la festa no pot resultar més econòmica. (...)

Als folk-loristas y poetas ampurdanesos, principalment, desitjaria veure-hi l'any vinent per Sant Isidro: d'Olot a Sant Privat s'hi va ab carruatje, la carretera és bona, lo viatge paga'l tret solament per contemplar d'aprop la cascata més imponent dels Pirineus, anomenada'l Salt de Cellent.

El descobriment folklòric d'un ball tradicional des de l'excursionisme. Inicialment, se celebrava el 15 de maig, festivitat del sant; actualment, el ball s'ha desplaçat a la segona quinzena d'agost.

JOSEPH BERGA

“Lo ball de Sant Isidro”,
Album Literari y Artístich de L'Olotí,
núm. 1, Primavera (1-V-1894), p. 8-10.